Sherds of stove tiles and household pottery were found along with two 17th-century John II Casimir copper shillings and three former courtyard surfaces: interwar or Soviet era, first half of the 17th–19th-century paving, and temporary paving created during the construction of the palace's E building or the surface that existed up until the construction work. It was determined that the palace's E building stood in a previously urbanised area, which had sparse wooden houses.

Linas Kvizikevičius,
Gintautas Rackevičius

Tyrinėjimai Malūnų gatvėje 4

Vilniaus senamiestyje (UK 16073), sklype ties Užupio ir Malūnų gatvių sankryža, Malūnų g. 4, planuojami pastato kiemo korpusų atstatymo, naujų požeminių patalpų įrengimo darbai. Jų vietoje reikalingi archeologinia tyrimai. Jais norėta išsiaiškinti tikslias sklype esančių pastatų požeminių dalių liekanų vietas, jų būklę, ištirti buvusio XVIII a. II pusės – XIX a. pradžios pastato Malūnų g. 4 kieme ir rūsiuose likusį kultūrinį sluoksnį ir nustatyti jo vertę. Ištyrus sudaryti sąlygas čia projektuojamų naujų požeminių patalpų įrengimui ir esamų požeminių pastato dalių išsaugojimui, jų dalies eksponavimui naujai įrengiamose patalpose.

Tyrimai šiame sklype pradėti dar 2004 m. Jų metu buvo ištirti 6 šurfai, vėliau atlikti detalieji tyrinėjimai kiemo R ir Š dalyse. Buvo ištirtos 3 perkasos – iš viso 402 m^2 plotas, surinkti 4146 radiniai. Centrinėje kiemo dalyje aptikta XVI a. IV ketvirčio – XVII a. vidurio stačiakampio formos keramikos degimo krosnies liekanų, R dalyje – dar dviejų krosnių liekanų, XVIII a. pabaigos – XIX a. pradžios pastatų pamatų liekanų. Išsiaiškinta, kad Užupio dalis tarp Vilnios upės ir Malūnų gatvės pradėta urbanizuoti maždaug XV a. (*ATL 2004 metais*, V., 2006, p. 246–249).

Kasinėjimai pratęsti 2008 m. Tyrimai vyko centrinėje kiemo dalyje, po šilumine trasa bei demontuojamos stačiakampio formos koklių išdegimo krosnies liekanų vietoje. Iš viso ištirtas apie 200 m^2 dydžio plotas, aptikta XVIII a. II pusės pastato pamatų liekanų (*ATL 2008 metais,* V., 2009, p. 404–406).

Ankstyviausiame XVIII a. Vilniaus plane teritorija ties dabartinių Užupio ir Malūnų gatvių sankryža vaizduojama užstatyta mediniais pastatais (1 pav.). Malūnų g. 4 sklype parodytas medinis pastatas, orientuotas išilgai Malūnų gatvės. 1808 m. Vilniaus plane 520-osios posesijos teritorijoje vaizduojamas mūrinis namas su vidiniu kiemu (2 pav.). 1834 m. sudarytoje Malūnų gatvės V pusės išklotinėje vaizduojamas dviaukščio Malūnų gatvės namo 4 R fasadas su įvažiavimo vartais. 1944 m. fotografijose matome, kad iki 1944 m. liepos 9 d. Malūnų g. 4 namas nenukentėjęs. Namo R fasado pirmojo aukšto langai nuo 1834 m. pakitę. Iškirstos dvi vitrinos ir įrengtas naujas ėjimas nuo Malūnų gatvės pusės į P nuo įvažiavimo vartų.

Kartografiniuose ir ikonografiniuose šaltiniuose vaizduojamas dabartinės Malūnų g. 4 sklype stovėjęs namas sunyko XX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje. Pripažinus namo avarinę būklę, jo viršžeminė dalis nugriauta 2004 m. Liko tik namo R sienos Š dalis prie Malūnų gatvės.

2014 m. gegužės mėnesį pradėti Malūnų g. 4 namo XVIII a. pabaigos – XIX a. pradžios (iki 1808 m) kiemo Š korpuso rūsių A–C detalieji tyrimai 125 m^2 plote (3 pav.). Darbai nutraukti dėl iškilusio pavojaus. Gegužės mėnesį pradėtos

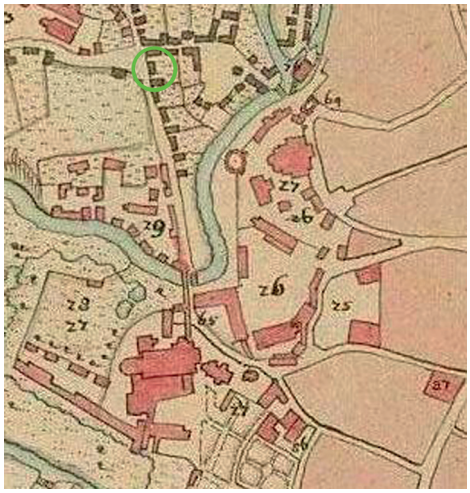

1 pav. XVIII a. 3 dešimtmečio Vilniaus plano fragmentas su pažymėta tyrimų vieta.

Fig. 1. A fragment a 1720s plan of Vilnius.

2 pav. 1808 m. Vilniaus plano fragmentas su pažymėta tyrimų vieta.

Fig. 2. A fragment of an 1808 plan of Vilnius.

valyti rūsių liekanos, vertingas kultūrinis sluoksnis nepasiektas. Ateityje sutvirtinus rūsių skliautus ir jų liekanas čia būtina atlikti detaliuosius tyrimus.

Spalio ir lapkričio mėnesiais sklype ištirtas 85 m^2 plotas (3, 4 pav.). Jų metu rasto kultūrinio sluoksnio storis – 3–4,3 m. Sluoksnio susiformavimo laikas – XVI–XXI a. Surasti 539 XVI–XVII a. radiniai: buitinės keramikos, krosnių koklių fragmentai, XVII–XVIII ir XX a. numizmatinė medžiaga, monetos, prekių plombos ir kiti individualūs radiniai.

Iš ankstesnių tyrimų duomenų buvo žinoma, kad kultūrinis sluoksnis tyrimų ploto aplinkoje pradėjo formuotis XV a. Pavienių XV a. datuojamų buitinių keraminių indų fragmentų rasta vėlesniuose sluoksniuose. Ankstyviausias išlikęs kultūrinio sluoksnio horizontas čia pradėjo formuotis XVI a. Ant įžemio rastas XVI a. (?) akmenų grindinio fragmentas. Grindinys grįstas ant įžemio, todėl chronologija nustatoma tik pagal jo stratigrafiją. Virš grindinio rasta tik XVI–XVII a. medžiagos.

Iš ankstesnių tyrimų duomenų buvo aišku, kad tyrimų ploto artimiausioje aplinkoje XVI a. viduryje – XVII a. viduryje klestėjo keramikos dirbtuvės. 2014 m. tyrimų metu keramikos gamybos atliekų ir produkcijos nerasta. Visi keramikos dirbiniai buvo naudoti statyboje ir buityje, tik po to išmesti. XVI a. sluoksniuose daugiausia rasta buitinių keraminių indų fragmentų, ankstyviausiųjų, XVI a. pradžiai būdingų vazonų liekanų, dubeninių koklių keturkampe anga, kartais rozetės ornamentu puoštais dugnais.

Tyrimų metu nemažai gyvulių pėdos, žandikaulio kaulų, ragų su pjovimo žymėmis rasta XVII a. I pusės sluoksniuose, pavienių – XVI a. sluoksniuose. Galima manyti, kad tai netoliese dirbusio kauladirbio gamybos atliekos.

XVII a. teritorija ne kartą grįsta akmenimis, rasti du to laikotarpio grindinių fragmentai. Ant grįstų paviršių ir jų aplinkoje rasta nemažai būdingų to meto monetų – XVII a. 7

dešimtmetyje kalintų Jono Kazimiero šilingų. XVII a. sluoksniuose daugiausia rasta įvairių buitinių keraminių indų, krosnių koklių liekanų. XVII a. kokliai dažniausiai padengti žalios spalvos glazūra arba neglazūruoti, puošti paplitusiu gvazdikų, maureskos ornamentais, XVI a. pabaigos – XVII a. pradžios kokliai puošti treliažo,

3 pav. Malūnų g. 4 tyrimų plotai ir mūrinių pastatų liekanų istorinė stilistinė kartograma: 1 – XVIII a. II pusė – XIX a. pradžia (iki 1808 m.); 2 – XIX a. pradžia (iki 1837 m.); 3 – XIX a. pradžia (iki 1837 m., demontuota 2014 m. gegužės mėnesį); 4 – XIX a. pabaiga – XX a. pradžia; 5 – gegužės mėnesio tyrimų ploto ribos; 6 – spalio–lapkričio mėnesių tyrimų ploto ribos. A–D – rūsiai.

Fig. 3. A historical-stylistic cartogram of the excavated areas and masonry building remains at Malūnų St. 4: 1 – second half of the 18th – early 19th century (up until 1808); 2 – early 19th century (up until 1837); 3 – early 19th century (up until 1837, dismantled in May 2014); 4 – late 19th – early 20th century; 5 – boundaries of the area excavated in May (125 m²); 6 – boundaries of the area excavated in October–November (85 m²). A–D – basements.

4 pav. Malūnų g. 4 2014 m. spalio–lapkričio mėnesių tyrimų plotas nuo Š iš viršaus. G. Rackevičiaus nuotr.

Fig. 4. The area excavated at Malūnų St. 4 during October–November, as seen from the N from above.

lubų kesonų motyvais. Iš retesnių radinių – XVI a. II ketvirčio pusiau cilindrinio koklio ir XVI a. vidurio portretinio koklio fragmentai, padengti polichromine glazūra.

Vilniaus gyventojų prekybinius ryšius liudija 8 švininės XVI a. pabaigos – XVII a. tekstilės plombos iš Vokietijos, Olandijos ir Italijos miestų.

XVIII a. sluoksniai apardyti Malūnų g. 4 namo XVIII a. II pusės – XIX a. pradžios kiemo korpusų rūsių (A–D) bei arkinės konstrukcijos XIX a. pradžios (iki 1837 m.) pirmojo aukšto patalpos statybos metu. Išlikusios tik šių korpusų pamatų dalys. Jos eksponuojamos naujai įrengiamose požeminėse patalpose. Šio laikotarpio sluoksniuose rasta Rusijos ir ATR numizmatinė medžiaga.

XIX a. sluoksniai sunaikinti XX a. II pusėje – XXI a. pradžioje.

Malūnų St. 4

In May 2014, an excavation (125 m^2) was begun in basements A–C of the N building of the late 18th – early 19th-century (up until 1808) courtyard of the house at Malūnų St. 4 (Fig. 1–3). Work was suspended due to the danger that arose. In May the remains of the basements began to be cleared but no valuable cultural layer was reached. After the basement vaults and their remains have been reinforced, an excavation is essential.

In October and November, an excavation (85 m^2) was conducted on the plot (Figs. 3, 4). The 3–4.3 m thick cultural layer formed during the 16th–21st centuries. 539 16th–17th-century finds were discovered: household pottery, stove tile fragments, 17th–18th-century and 20th-century numismatic material, coins, merchant seals, and other individual finds.

Linas Kvizikevičius,
Justina Stankevičiūtė

Polocko gatvė 7A

2014 m. KVP atliko detaliuosius tyrimus Vilniaus senamiesčio (UK 16073) teritorijoje, istoriniame Užupio priemiestyje, Polocko g. sklype 7A. Šioje vietoje užsakovas UAB „Alson“ planuoja statyti gyvenamuosius namus.

Sklypas anksčiau tirtas du kartus. 2012 m. D. Antropikaitė iškasė 3 šurfus po 4 m^2. Jie siekė 1,9–2,9 m gylį. Juose iki 0,7–2,5 m gylio fiksuoti XIX–XX a. piltiniai žemės sluoksniai, suformuoti niveliuojant paviršių ar tvarkant teritoriją. Sklypo Š dalyje po piltiniais XIX–XX a. sluoksniais maždaug 2,3 m gylyje aptiktas XVII a. horizontas. Jis fiksuotas iki 2,9 m gylio nuo esamo paviršiaus. Įžemis nepasiektas. Šurfas 2 buvo iškastas iki natūralaus įžemio, pasiekto apie 1,2 m gylyje. Šioje vietoje virš įžemio aptiktas XIX–XX a. nesuardytas kultūrinis sluoksnis ir piltinis XX a. horizontas. Šurfas 3 buvo iškastas sklypo P dalyje. Jame fiksuoti tik XIX–XX a. piltiniai sluoksniai iki 2,6 m gylio. Įžemis šioje vietoje taip pat nepasiektas (*ATL 2012 metais*, V., 2013, p. 461–463).

2014 m. trūkstant duomenų apie sklypo Š dalies stratigrafiją, vėl buvo atliekami žvalgomieji tyrimai. Jų metu buvo iškasti du šurfai po 2 m^2, tačiau vertingo archeologinio sluoksnio neaptikta.

2014 m. tyrimų metu sklype žvalgytas ir detaliai tyrinėtas bendras 827 m^2 dydžio plotas (jame žvalgymų plotą sudarė 377 m^2). Detaliai iki įžemio ištirti plotai 1 (114 m^2 dydžio) ir 2 (336 m^2 dydžio). Sklypo P dalis buvo praplėsta XX a. I pusėje užpilant Vilnios šlaitą įvairiomis buitinėmis šiukšlėmis. Iki projektinio 3 m gylio sklypo P dalyje (plotas 3) aptikti tik XIX a.